

Pintes Gábor

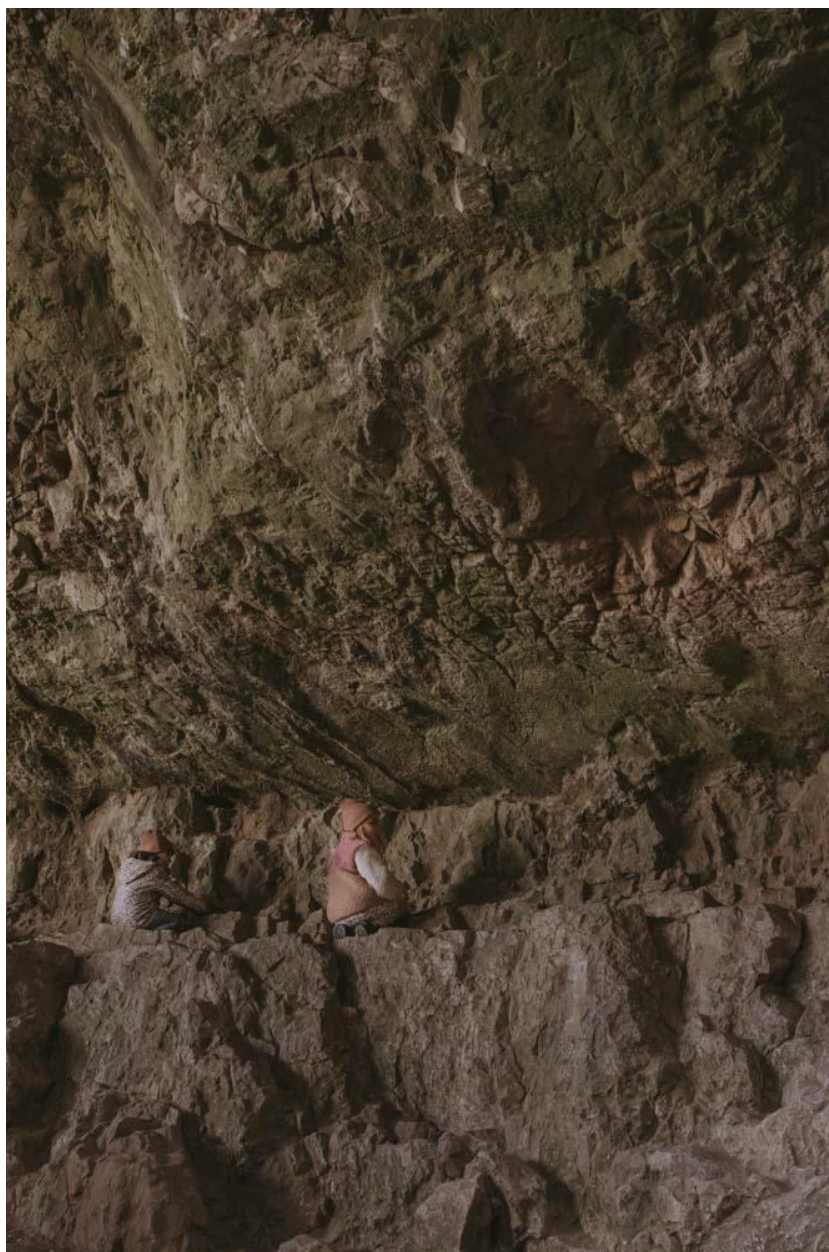
Mit mérünk, amikor értékelünk? És mérünk egyáltalán?

Bevezető és ráhangoló eszmefuttatásomat egy általam kedvelt és példaértékű jelenettel, iskolai szituációval kezdem, melyet Robert Fishertől kölcsönöztem:

A diák (Kevin) elgondolkodva ül az órán. Tanítója egyszer csak megszólítja és megkérdezi tőle: mit csinálsz, Kevin? Kevin erre azt válaszolja: gondolkodom. A tanító erre: ne gondolkodj, inkább végezd a dolgod.

Ez a kis jelenet pontosan illeszkedik abba az iskolai modellbe, melynél az „előre elkészített kérdésre, az előre elkészített választ add” szemléletmód dominál.

Mit is kap a diák ilyen esetben? Egy választ, mellyel semmire sem megy. Ezért jöttem ide? Ezért kell hosszú hónapokat töltenem az iskolapadban? Ezen kérdések valószínűleg sok diákban merülnek fel, hol gyakrabban, hol kevésbé. Amit azonban mindenképpen „kapnia” kellene mindenkinek, aki a nevelő-oktató folyamatban bármiképp részt vesz és szerepet vállal, az a visszacsatolás.

Forrás: Nagy Fanni archívuma

Sokak számára bizonyára elcsépett témának tűnik, mivel már sok-sok évtized óta alapvető követelménynek számít ez. Talán nem mindig így hívjuk, inkább értékelésnek, később önértékelésnek. Attól viszont, hogy másképp nevezzük, még nem biztos, hogy minden rendben van az „ügy” körül.

Bizony, nincs rendben, még akkor sem, ha szinte mindenki egyetért abban, hogy az értékelés a nevelő-oktató munka és folyamat egyik legalapvetőbb eleme. Nem a vége, hanem a szerves része.

Miért kell értékelnünk? Leginkább azért, hogy tudjuk, mi a lényeges és mi nem az. Ezen az úton juthatunk el az értéktelentől az értékesig. Ha képesek vagyunk tudatosítani és értelmezni a „valaminek” az értékét, fontosságát, akkor már nagyon is jó úton haladunk. Az értékessel rokonságban van a siker is, mivel az, amit értékesnek vélünk és tartunk, azt a folyamat sikerének

is tekintjük. Az egyenes másik végén pedig ott van a kudarc. Ahhoz nem kell különösebb tudomány, hogy rájövünk, a kudarcot nem nagyon tartjuk értékesnek. Talán még akkor sem, ha néha-néha (esetleg gyakran is) a kudarcok segítenek tovább, esetleg nyitnak meg számunkra addig ismeretlen utakat. Ezért nagy a pedagógus felelőssége, mivel a minta és a példa itt is meghatározó.

A bevezető példához, szituációhoz visszatérve: amennyiben a diák azt a visszacsatolást kapja, hogy gondolkodni nem „értékes”, és a lényeg a „végezd a dolgodon” van, akkor nagyon rossz úton járunk. Többek között azért is, mivel rögzített sémákat alakíthatunk így ki, amelyek meghatározók lehetnek az egyén további életében. További kérdés adódik ebből: elvezeti-e ez a hozzáállás a diákot annak megismeréséhez, hogy mi az értékes és mi nem, hogy mi a fontos és mi nem, hogy mi a siker és mi nem. És folytathatnánk a sort tovább.

Iskoláink, rendszerünk további beidegződése, hogy az értékelést nagyrészt az érdemjegyek által valósítjuk meg. A jeggyel értékelünk, de leginkább mérünk. De mit is? Teljesítményt, változást, hozzáállást, motivációt, praktikumot? Ki ezt, ki azt. Sokan tartják úgy, hogy az érdemjegyek nem tökéletesek, de jobbat még nem nagyon találtak ki (majdnem úgy, mint a nyugati típusú demokráciát). Elgondolkodtató viszont az, hogy ha gyerekkorban szinte kizárólag érdemjegyekkel értékelnek minket, miként készülünk fel az érdemjegyek nélküli világra, ahol szintén lépten-nyomon értékelik majd az embert?

Az értékelés folyamatának mindenképp az önértékelés felé kell mutatnia és haladnia. Ez egy olyan kulcskompetencia, amely nélkül nehezen képzelhető el az önnevelésre és önfejlesztésre képes és alkalmas felnőtt. Igen, felnőttet írok, de bármennyire furcsán hangzik, mindezt már az óvodáskorban el kell kezdeni.

Az értékelés nem lehet öncélú. Annak mindig fejlesztő, segítő célzatúnak kell lennie. Visszajelzést ad gyerekeknek, felnőtteknek, hogy hányadán áll annak a feladatnak a megoldásában, amin éppen munkálkodik. Lehet az egy LEGO vár, az „Anyám tyúkjá” értelmezése és megértése, vagy akár az általános relativitás elmélete. De az is, hogy jó gyerek, jó felnőtt vagyok/leszek-e, ha ezen az úton járok. Az önértékeléssel megtanulunk kérdezni. Önmagunkat. Elemezni erősségeinket és hibáinkat, meghatározni azt az irányt, ami a boldogulásunkat jelentheti és lehetővé teszi a további fejlődést.

Hogy miért kell mindez? Mert az értékeléssel (és azon belül az önértékeléssel) nem lezárunk egy folyamatot, hanem tovább visszük a tanulást, új lendületet adhatunk fejlődésünknek.